

ЗМІНА СТЕРЕОТИПІВ ЩОДО СПРИЙНЯТТЯ ЗАКОРДОННОГО УКРАЇНСТВА ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ

*(оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету
та неопублікованими документами за 2017–2018 роки)*

Зважаючи на події в суспільно-політичному житті нашої країни, з 2014 року інформація про Україну все частіше з'являється у стрічках іноземних ЗМІ та обговорюється міжнародним середовищем, а думки експертів різних галузей щодо ситуації в державі стають важливими маркерами сприйняття українців як нації [1].

Слід зазначити, що кожна країна має свої сфери інтересів щодо України. Відповідно до них і зосереджується пильна увага навколо нашої держави, часто базуючись на старих і нових стереотипах, подолати які належить саме Україні.

Тому формування позитивного іміджу країни – одне з головних завдань загальнонаціонального масштабу, що часто є вирішальним фактором у забезпеченні ефективної діяльності держави. Це питання потребує спільних цілеспрямованих і послідовних дій офіційної влади й державних органів, громадських організацій, бізнесових структур і ЗМІ, мільйонів громадян та численної української діаспори [2].

Саме діаспора й тимчасові трудові мігранти не тільки фінансово забезпечують свої родини, а й зацікавлені в розвитку України: вони підтримують українських військових, надають експертизу в проведенні реформ, співпрацюють із науковцями та митцями у спільних проектах, виступають культурними дипломатами [3].

Закордонне українство «тримає» бренд нашої нації далеко за її межами, – вважає директор Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою НУ «ЛП» Ірина Ключковська. Вона зазначає, що й сьогодні, на жаль, існують стереотипи щодо української діаспори, яку сприймають як синонім гуманітарної допомоги, хоча сфера її діяльності за кордоном значно ширша: українська діаспора працює у політичній площині, лобіюючи наші питання; в

інформаційній, правдиво інформує суспільства в країнах проживання про події в Україні; в економічній, проводячи форуми, залучаючи іноземні інвестиції для розвитку країни. Без сумніву, це й широкий фронт культурологічних робіт.

Також зараз посилилася робота закордонного українства проти дезінформації та фейкових новин, активізується праця з засобами масової інформації в країнах проживання, до якої долучаються провідні українські громадські організації, такі як Світовий Конгрес Українців, Світова федерація українських жіночих організацій, КУК – Конгрес Українців Канади, Об'єднання Українців Австралії тощо.

На думку І. Ключковської, закордонні українці – це народні дипломати, які працюють за межами України, і є носіями правдивих знань про Україну в країнах свого громадянства й проживання [1].

У матеріалі, підготовленому за підсумками публічного обговорення «Залучення закордонних українців до реформ в Україні», ініційованого аналітичним центром CEDOS в травні 2017-го, також ідеться про те, що українці, які проживають за кордоном, – недооцінений капітал української держави [3].

Варто зауважити, що більшість держав встановили міцні зв'язки зі своїми діаспорами саме зважаючи на розуміння їхнього потенціалу для власних країн. Світова практика доводить, що сучасні держави прагнуть використати свої зарубіжні спільноти як потужний націє- та державотворчий чинник розвитку, дієвий інструмент впливу в країнах проживання співвітчизників. Для багатьох великих держав світу співпраця із земляками за кордоном стала ефективним інструментом реалізації зовнішньої політики, коли діаспори впливають на позицію інших держав за умови підтримки їхньої діяльності державою, з якої вони походять [2].

Обговорення проблеми діаспори на міжнародному рівні свідчить про актуальність теми, а самі заходи сприяють розвитку діаспор різних країн.

В Україні також періодично проходять наукові конференції, круглі столи та форуми, присвячені вивченню історії закордонного українства, внеску його окремих представників та організацій у розвиток національної та світової культури.

Так, круглий стіл «Українські дослідники діаспори: напрями досліджень, здобутки і перспективи», який відбувся у березні 2017-го в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, викликав неабияке зацікавлення серед істориків, архівістів, біографів, археографів, представників громадських об'єднань, бібліотекарів (зокрема, у заході взяли участь представники Національної бібліотеки імені Ярослава Мудрого) [4].

17 серпня 2018 року у Львові, в рамках Першого світового форуму українознавчих суботніх та недільних шкіл, відбулася V Міжнародна конференція «Українська мова у світі», в роботі якої взяли участь фахівці у галузі викладання української мови як іноземної, викладачі вищих навчальних закладів України та вчителі українських освітніх закладів за кордоном [5].

Організатором різнопланових наукових форумів, серед яких – міжнародна конференція «Українська діаспора: проблеми дослідження», що відбувається що два роки у співпраці з науковими організаціями українського закордоння, є Інститут досліджень української діаспори Національного університету «Острозька академія».

Мета діяльності Інституту – вивчення творчого й наукового доробків українців, які проживають поза межами рідного краю, а також розширення й поглиблення наукових та культурних зв'язків із українською громадськістю поза межами України.

Алла Атаманенко, директор Інституту, вважає, що допомогти Україні в донесенні інформації про державу світові, встановленні контактів із зарубіжними партнерами у різноманітних сферах можуть саме молоді та активні представники сучасної міграційної хвилі, які за кілька років перебування поза батьківщиною зуміли набути достатньо високого статусу в бізнесі, науці, культурі тощо.

Однією з таких організацій є мережа Global Ukrainians, ініціатором створення якої стала професор Віолетта Москалу.

Global Ukrainians – об'єднання українців світу для допомоги Україні, передусім на інформаційному полі. Формування глобальної професійної мережі народної дипломатії, здатної сприяти просуванню української ідентичності, культури й захисту економічних інтересів по всьому світу, – одна з складових місії організації. Саме народну дипломатію організатори ініціативи бачать як рушійний чинник, що виведе Україну з інформаційної ізоляції, а це, серед інших, матиме й позитивні економічні наслідки [6].

Безперечно, Україна зацікавлена в знаннях та досвіді закордонних українців, налагодженні всебічної співпраці між українцями, незалежно від місця їх проживання. Водночас, закордонні українці потребують підтримки та розуміння держави.

Тому в травні 2018-го Уряд затвердив *державну програму співпраці з закордонними українцями на період до 2020 року*. Планується, що реалізація програми сприятиме активізації співробітництва з закордонними українцями, задоволенню їхніх національно-культурних і мовних потреб, залученню потенціалу української діаспори для утвердження позитивного іміджу України в світі [7].

У серпні того ж року відбувся Форум української молоді діаспори «Київ 2018» (ФУМД), який провів у Києві Світовий Конгрес Українських Молодіжних Організацій. У Форумі взяли участь близько 300 українців з 27 країн.

Під час заходу відбулася надзвичайно важлива подія – офіційне підписання *меморандуму* між 40 громадськими організаціями України та світу. Основною метою меморандуму є обмін досвідом у сфері громадської та інформаційної діяльності. Також меморандум дозволяє спільно реалізовувати соціально-культурні, освітні та економічні проекти із закордонним українством.

«Цей захід – дуже важливий. Ми – єдина нація, незалежно від того, де проживаємо: у Польщі, Словаччині, Британії, Австралії чи Україні. – Зазначив Міністр молоді та спорту України Ігор Жданов. – Важливо, щоб молодь діаспори відчувала ті проблеми, які хвилюють нас», адже першорядна роль у процесі пропагування української національної культури далеко за географічними межами нашої держави належить безпосереднім носіям українства за кордоном – членам української діаспори [8; 9; 10].

Без сумніву, визначальною характеристикою належності осіб українського походження до українства є їхня самоідентифікація. Зрозуміло, що нащадки емігрантів, а часом і самі емігранти не завжди ідентифікують себе як українці. Причиною цього може бути відсутність сформованої національної ідентичності до еміграції, асиміляційні процеси та певна політична кон'юнктура в країні поселення [6].

Проте є люди, які не лише ідентифікують себе з Україною, а й усіляко популяризують культурні та мистецькі надбання, презентуючи нашу державу як сучасну європейську країну.

Так, музикант, майстер виготовлення музичних інструментів Джон Видиш знайшов у собі українське коріння вже в дорослому віці, вивчаючи історію Голодомору в Україні. Знання про невідому світові трагедію настільки його вразили, що Джон поставив собі за мету розповісти про Батьківщину своїх предків за будь-якої нагоди в повсякденному житті. І не тільки про минувшину, а й про сучасний стан країни.

«Я обрав у коледжі лекції з історії східної Європи, це було в рамках курсу політології. Професор проводив лекцію, як селяни повставали проти політики сталінської Росії в 1930-х роках. І в цьому контексті він торкнувся теми Голодомору. Я ніколи не чув раніше про голод в Україні. І коли він почав це все описувати, скільки мільйонів людей загинуло через те, що зробив Сталін, я почав тремтіти. З очей полились сльози. Мене розлютило, що з людьми, до яких я належу, так погано поводитися. З того часу я почав запитувати себе, хто такі українці, хто ми», – розповідає музикант і додає: «Якщо Україна буде

вільна, то й Європа буде вільна. А якщо втратимо Україну, втратимо всю Європу. Ось що мене турбує».

Разом із японськими, китайськими, індійськими флейтами, на ремісницький ярмарок у Портленді Джон привозить і українські сопілки та трембіти.

Джон Видиш називає себе українським патріотом; його пращури по батьковій лінії іммігрували до США з України понад сто років тому [12].

Варто зазначити, що загалом в Америці Голодомор визнано геноцидом у багатьох штатах, зокрема, таких як Вашингтон, Вісконсин, Пенсильванія, Нью-Йорк, Нью-Джерсі, Мічиган та ін. А губернатор штату Массачусетс Чарльз Бейкер проголосив березень 2018-го місяцем пам'яті Голодомору в Україні. Також за рішенням, яким Голодомор визнається геноцидом, проголосували в 2018-му і в Португалії.

«Маємо зрозуміти, – наголошує директор Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою НУ «ЛП» Ірина Ключковська, – що за такими рішеннями владних структур у різних країнах стоїть величезна чорна робота наших українців. І дуже добре, коли є порозуміння і співпраця з нашими дипломатичними установами за кордоном, бо тоді є результат» [1].

«Україна – це не тільки вареники та голубці», – говорить канадець українського походження Вінцент Ріс, засновник туристичного агентства Cobblestone Freeway Tours в Едмонтоні, Канада.

Уже сім років Ріс організовує тури в Україну для канадців, переважно нащадків українських емігрантів перших хвиль, допомагаючи їм відкрити для себе землю предків і її справжню, не шароварну культуру. Серед клієнтів фірми також є частка тих, хто не має зв'язку з Україною, але має ширший інтерес. Побачене настільки вражає мандрівників, що дуже часто вони неодноразово повертаються в Україну.

«В Україні є все, – каже Вінцент Ріс, – замки, середньовічні вулиці, колоритні гірські села, пам'ятки світової спадщини ЮНЕСКО, дивовижні розваги – як народна, так і сучасна культури, і все досить доступно – принаймні поки що». Тури, які організовує агентство, зазвичай охоплюють Київ, Львів, Чернівці та Карпати.

Туризм, на думку Вінцента Ріса, – один із найважливіших способів, за допомогою яких Україна може розповісти свою історію світові. Крім стереотипів, трагедій та безперервної боротьби, Україна має надзвичайно багато цінного для мандрівників усіх типів: від пригод до розкішних подорожей. «Я хотів би бачити туризм в Україні, – каже він, – на високоякісному та професійному рівні без шкоди для цілісності землі, народу та традицій. Надто часто країни втрачають бачення того, ким вони є, коли

роблять стрибок уперед, і забувають, звідки прийшли. Є небезпека того, що українська культура розчиниться, а традиції будуть забуті».

Зі свого боку Вінцент Ріс ініціював створення фонду, який фінансово підтримуватиме проекти, що надихають автентичні культурні форми, особливо нематеріальні. Також він просуває освітній проект, який допоможе громадам (особливо молодим людям) зрозуміти вартісність традицій та звичаїв, прийняти їх, не дозволити їм зникнути [12].

Художній керівник діаспорного колективу «Волошки», який конкурує за державні гранти з престижними Філадельфійським симфонічним оркестром та Пенсильванським балетом, Тарас Левицький називає своїх танцюристів культурними дипломатами України, зазначаючи: «Наша публіка – переважно американці; часто буваємо в Канаді. Ми працюємо як послы української культури в Америці. Цього року ми працювали з кримськими татарами в Києві, ставили кримськотатарський номер, щоб американці знали, що в нашій програмі є номери з цілої України: Закарпаття, Волині, центральної України» [13].

Отже, можна зробити висновок, що формування європейської ідентичності держави й закріплення сприйняття України в світі як невід'ємної частини європейської цивілізації відбувається за безпосередньої участі закордонного українства [10].

«Однозначно можу сказати, – стверджує Директор Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою НУ «ЛП» Ірина Ключковська, – що після 2013–14 років відбувся певний позитивний злам у стосунках української діаспори та нашої держави».

Геополітичні перспективи української діаспори, її подальша роль в українському світі вирішальним чином залежать, очевидно, не тільки від кількісних та якісних характеристик власне самої діаспори, але й від вектора трансформаційних процесів усього українства [14].

Добрими сигналами є те, що, зустрічі з українськими громадами є у робочому графіку закордонних візитів наших високопосадовців, підписано ряд меморандумів, створюються спільні проекти [1].

І якщо певний час Україна сприймала західну діаспору як донора (враховуючи давні традиції добродійності), то тепер відбуваються демографічні зміни, що викликає потребу фінансової підтримки частини створених закордонними українцями інституцій, в першу чергу культурних і наукових. Підтримка держави уможливить перетворення їх на своєрідні представництва України за кордоном [6].

За словами Володимира Когутяка, активіста Всесвітнього руху патріотів України з Франції, за останні роки дипломати, політики, митці з України справді більш активно співпрацюють з українськими спільнотами в Європі.

Щоправда, наразі держава не має змоги фінансувати потужні заходи та акції діаспори. «В Україні вкрай складна економічна ситуація. Але підтримка є, посольство нам допомагає, культурний центр нам допомагає: ми дуже часто організуємо різні акції», – зазначає В. Когутяк [15].

Український Культурно-інформаційний центр у Парижі, який співпрацює з українською діаспорою, відіграє важливу роль в інформуванні французів про події в Україні та в роз'ясненні української позиції стосовно актуальних проблем сучасності. Значення Інституту як своєрідного форпосту української комунікації під час гібридної війни важко переоцінити [16].

Важливою культурно-політичною установою не тільки в житті української громади Франції, а й у всьому українському інтелектуальному просторі є Українська бібліотека ім. Симона Петлюри в Парижі. Наразі у фондах бібліотеки нараховується понад 27 тис. книжок, 500 назв журналів та газет, у тому числі 79 українських часописів діаспори, що систематично надходять сюди. Тут також зберігаються історичні артефакти: рукописи праць відомих дослідників про українську культуру, церковне життя, літературно-мистецькі процеси, інші аспекти буття української еміграції.

Працівники музею є активними учасниками різноманітних міжнародних програм, спрямованих на популяризацію історії та культури України.

З метою співробітництва з українською діаспорою в Парижі та для сприяння українознавчим студіям, науковці Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Сергій Корновенко, Віталій Масненко, Юрій Присяжнюк, Володимир Поліщук) у квітні 2018 року надіслали до Української бібліотеки ім. С. Петлюри авторські видання, присвячені висвітленню актуальних проблеми історії України, зокрема подіям Української революції, історичної пам'яті українців, поляків, білорусів, української етнокультури та українського літературознавства [17].

У 2018-му сучасною літературою з України збагатився й Фонд Української бібліотеки в Аргентині. Завдяки «Видавництву Старого Лева», яке ініціювало збір і пересилку книжок українських письменників до Аргентини, тепер сучасну українську літературу можна почитати і в Буенос-Айресі.

У грудні того ж року Посол України в Аргентині Юрій Дюдін та директор Національної бібліотеки Аргентинської Республіки ім. Маріано Морено Ельза Барбер обговорили питання налагодження культурної співпраці між дипустановою та Національною бібліотекою Аргентини, а також проведення спільних культурних заходів у 2019 році [18].

Прочитати українська книжки можна всім охочим також і в столиці Португалії – Лісабоні. Це стало можливим завдяки відкриттю секції з книгами українською мовою в одній з місцевих бібліотек – Biblioteca municipal de São

Lázaro, за сприянням Спільки українців у Португалії та координатора бібліотеки Руя Фауштину [19].

За сприяння Посольства України в Італії та Асоціації «Лілея» куточок української літератури – бібліотеку на 1000 примірників – було відкрито у Флоренції (Італія), у центральній бібліотеці міста – Biblioteca delle Oblate. Відтепер у секції книжок іноземною мовою можна знайти твори класичних та новітніх українських письменників, а також унікальні книги про Україну італійських авторів.

Місія бібліотеки – не тільки бути місцем, де можна взяти книжку, щоб почитати, але і стати українським осередком для зустрічей, для спілкування, місця для обговорення сучасних проблем. Тут часто проводяться презентації книг. Паралельно працівники бібліотеки проводять історичну розвідку про зв'язки між Флоренцією та Україною.

Ініціатор створення закладу Надія Семененко, зазначає: «Робота бібліотеки з читачем базується на взаємній довірі. Ми позичаємо книги на чесне слово, нічого не вимагаючи взамін. У наших планах організувати бібліотеку так, як працюють італійські, – електронна реєстрація та каталог. Маємо підписати протокол про співпрацю з бібліотекою Oblate та подати заяву про приєднання до мережі SDIAF, яка дозволить з будь-якої бібліотеки Флоренції та провінції позичити в нас книгу».

Журналіст, дослідниця діаспори Ірина Козак, переконана, що становлення дієвого громадянського суспільства, його рівноправне входження в міжнародний політичний простір є можливим лише за умови формування загальнонаціональної ідентичності, що є запорукою і гарантією стабільності та безпеки української держави. В основі загальнонаціональної ідентичності повинна лежати національна ідея, взаємодопомога та просування за межами України всього made in Ukraine! [20]

Так завдяки спільним зусиллям українських урядовців та української громади в Естонії побачило світ унікальне науково-популярне видання «Роль українців у національно-визвольній боротьбі українського та естонського народів наприкінці 1980-х – початку 1990-х років».

Голова Конгресу українців Естонії Віра Коник підтверджує, що нині українці в Естонії відчують допомогу з боку України.

Українські дипломати, посадовці, делегації з України, перебуваючи в Естонії, зустрічаються з громадою українців, відвідують Український культурний центр, який вважається унікальним.

На думку В. Коник, нині на державному рівні Україна має «запустити» роботу культурних центрів бодай у країнах Євросоюзу, де потужно працює російська пропаганда. Не менш важливо налагоджувати співпрацю між українськими громадами в ЄС та окремими містами та областями України,

котрі у рамках децентралізації отримують більше повноважень. Як приклад вона наводить спільні акції Конгресу українців Естонії та Львівщини, зокрема, вшанування у 2017 році 145-річчя від дня народження видатної української співачки Соломії Крушельницької [15].

У рамках заходу пройшов концерт, у програмі якого звучали твори українських композиторів та народні пісні у виконанні солістки Львівської філармонії, з. а. України Лілії Коструби та концертмейстера, професора Львівської консерваторії Ярослави Матюхи, більшість із яких свого часу виконувала Соломія Крушельницька.

Представники Конгресу українців Естонії нагадали, що перший захід вшанування Соломії Крушельницької відбувся у 2002 році. Тоді в заході взяли участь естонські нащадки оперної примадонни, музиканти Іво та Яніка Сілламаа. Це син та онука львів'янки Звенислави Добрянської, яка в середині ХХ сторіччя була провідним фахівцем кафедри арфи у тодішній Талліннській консерваторії [21].

Це надзвичайно важлива міжнародна подія, адже відкриває для іноземців іншу Україну – з високою культурою та глибокою світовою історією.

Унікальною інституцією, що має на меті показати світові саме високу українську культуру, а не лише етнічну, є Український інститут у Швеції – громадська ініціатива, що вже чотири роки займається серйозними проектами в галузі культурної дипломатії та промотує українську високу культуру в Скандинавії.

«Після останньої революції Україна почала будувати себе як іншу державу, і хотілося представляти її разом», – каже піаністка зі світовим іменем Наталя Пасічник. Вона переконана, що Українська держава повинна більше уваги приділяти своїй презентації у світі. Кожна людина на своєму рівні повинна міняти те, що може. У цьому має бути залучене все суспільство, зокрема й у такій складній країні, як Україна – цей шлях проходили всі держави, які ми сьогодні сприймаємо як взірці.

На відкритті Українського інституту в Швеції були присутні члени шведської королівської родини, члени уряду, багато медіа, а також виконавці першого ешелону, що свідчить про високу зацікавленість на повагу до нашої культури та країни загалом.

Цікаво, що скандинавські країни не є діаспорними для українців, як-от США, Канада чи Німеччина, куди перемістилася хвиля міграції наших співвітчизників ще минулого століття, та де було закладено матеріальну й моральну бази. Поза тим, Український інститут було створено саме для того, щоб відкрити Україну для шведів.

Будучи членом Європейської спілки культурних інституцій і навіть не будучи державною організацією, за роки свого існування Український інститут

у Швеції сумісно з іншими культурними інститутами провів Фестиваль анімаційних фільмів; узяв участь у великому книжковому ярмарку в Гетеборгу – найбільшому скандинавському книжковому майданчику; поетичному фестивалі.

У жовтні 2017 року Інститут став організатором Першого фестивалю української музики у Швеції «Rethinking Europe: Ukraine», в якому взяли участь Молодіжний оркестр Львівської філармонії INSO та дитячий хор «Щедрик». У шведських ЗМІ захід набув широкого резонансу, особливо зважаючи на те, що важливим інгредієнтом концерту була присвята шведської композиторки Андреа Тарроді, яка зараз є однією з найвідоміших з-посеред шведських композиторів сучасності. Вона поєднала українську мелодію «Сизокрилий голубоньку» та шведську народну «Чисті зорі», створивши концертину «Songs of the Sky». Для фахової спільноти це була знакова подія.

Головна ідея, покладена в підґрунтя Українського інституту в Швеції, полягає в промоції високої української культури у світі. «Про писанки знають, і так само про гопак із борщем. Це те, що нам дозволяли показувати, а саме сільську, народну культуру, – каже Н. Пасічник. – Довгий час ми були безплатним додатком до різних імперій».

Проте сьогодні пріоритети змінилися і у світі, зокрема, в Швеції, хочуть бачити іншу Україну. Інститут є наочним прикладом, як без державного фінансування провадити діяльність на дуже високому рівні.

Цікаво, що більшість тих, хто працює в Українському інституті в Стокгольмі, – шведи. Також є волонтери – українські студенти, які приїжджають до Швеції вчитися чи писати й захищати дисертації. Шведи, які працюють в Інституті, не є українцями за походженням, проте розуміють важливість і значущість України [22].

У Чехії, де за останні роки українці стали найбільшою трудовою діаспорою і їхня кількість продовжує зростати, діє фундація «Українська Європейська перспектива», що об'єднує українців всього світу, які підтримують європейський курс розвитку України, всіх, хто прагне бачити Україну правовою державою з високим рівнем життя, демократії та свободи слова.

Серед цілей інституції – висвітлювати життя українців у світі та об'єктивно показувати Україну світові. Знайомити українців з думками провідних світових політиків, науковців і громадських діячів щодо ситуації в Україні; залучати світових громадських діячів, науковців та лідерів до обговорення стану справ в Україні тощо.

У 2018 році очільниця фундації Галина Андрейцева створила UAportal.cz – незалежний популярний ресурс, що висвітлює заходи української громади та яскраві події в Чехії.

«У Чехії є певна кількість українців уже іншої хвили, які приїхали сюди після Майдану, – каже вона. – Є студенти, науковці, які працюють. Українська громада робить акції, але їм вони не цікаві. Вони автоматично закривають себе від української громади. Ми маємо до них достукатись». Саме тому й був створений інформаційний портал «Українці в Чехії». Його мета – якщо не об'єднати українців, то хоча б згуртувати. Зробити їх соціально активнішими, медійно грамотними.

На порталі автори намагаються писати про цікаві місця для відвідувань, про транспорт, квитки, кінотеатри, ресторани, кафе. Створено спільноти за інтересами. І все – українською мовою. Також ресурс – єдиний на сторінках Посольства України, і, з огляду на це, воно погодилось надавати свої он-лайн-консультації читачам.

«Ми потрібні Україні, – зазначає Галина. – І в нас є цей досвід, потрібний Україні. Ми можемо допомагати новим людям, які сюди приїжджають. Так чи інакше, але всі ми – українці. Нам усім треба триматися разом, а не кожному окремо. Ми залишимося українцями до кінця наших днів. Ми повинні розуміти, що це наша земля, і якщо ти відрікаєшся від неї – то ти перекотиполе. Тебе й тут не визнають, бо ти для них не будеш чехом, навіть якщо ідеально розмовлятимеш чеською. Тож хто ми тоді? Безхатки?» [23]

Важливою інтегральною частиною історико-культурної спадщини українського народу є музейні, бібліотечні та архівні колекції, які виникли в результаті діяльності українських громадсько-політичних, наукових, культурно-освітніх та релігійних осередків у різних країнах світу [20].

З огляду на це постає ще одна проблема – максимально зберегти здобутків тих геніальних митців, які вимушені були емігрувати та розкривати свій талант поза Україною.

Таким місцем в Україні є Музей української діаспори.

«Третя хвиля еміграції відходить – це люди, яким уже понад 90 років, – каже директор Музею Оксана Підсуха. – Їхнім онукам архіви часто не потрібні – більшість із них уже й мови не знає. А нам це болить, це наша історія, наше мистецтво».

У своїй діяльності музей намагається вивчати світ діаспори якомога ширше. І, крім поточної діяльності, перед музеєм стоїть унікальне завдання – пошук, повернення або отримання подарованих артефактів української культури з різних країн світу.

Оксана Підсуха наголошує на потужній пошуковій роботі музею: «Ми намагаємося якомога більше спілкуватися з українцями за кордоном, встановлювати контакти, шукати нащадків митців чи діячів науки українського походження. За цим стоїть величезна праця, яка інколи нагадує детектив».

Наприкінці 2017 року Київ отримав близько 1700 різних книг, аркушів та зошитів із особистого архіву Сержа Лифаря – одного з найвидатніших танцівників ХХ століття, українця, який у 1930 році очолив «Гранд Опера» і фактично віродив французький балет.

З 21 грудня 2017 до 25 березня 2018 у музеї тривала виставка «Дарую Києву. Серж Лифар», метою якої було привернути увагу як до імені хореографа, так до і до самого факту передачі його спадку.

Відбулася передача відповідно до заповіту вдови Сержа Лифаря графині Ліліан Алефельд і завдяки спільним зусиллям Міністерства культури України, Міністерства закордонних справ України, Департаменту культури Київської міської державної адміністрації.

Також нещодавно в музеї завершився виставковий проект «Художники-Амбасадори. Українська Австраліана», на якому було представлено мистецтво шістьох українсько-австралійських художників. Відкриття цієї виставки відвідав Голова спілки українських митців Австралії Павло Кравченко.

Серед меценатів музею, зокрема, Катерина Кричевська-Росандіч – внука Василя Кричевського, засновника українського стилю в архітектурі та першого художника вітчизняного кіно, автора дизайну національного герба України «Тризуб», мистецтвознавця й педагога.

Катерина живе в Каліфорнії (США), але постійно цікавиться музейними справами і часто дарує нові експонати. Майже щомісяця музей отримує від неї унікальні речі – фото, документи, мистецькі твори представників славетної династії Кричевських.

Часто для експозицій музею надсилає раритетні історичні документи та книги Лев Хмельковський, редактор нью-йоркської газети «Свобода». Зараз у музеї йде робота над поверненням в Україну творів талановитого живописця та ілюстратора Бориса Крюкова, який народився в Україні, прожив більшу частину життя в Аргентині, а його спадщина зберігається в нащадків у Німеччині.

Власними зусиллями працівників музею було створено Міжнародний благодійний фонд світових українців «Діаспора». Його мета, передусім, – допомагати музею в організації виставкових проектів та сприяти поверненню культурної та історичної спадщини українців світу. І хоча створення фонду не означає наповнення його коштами, все ж, така можливість відтепер з'явилася.

Варто зазначити, що з початком російської збройної агресії на території України музей регулярно влаштовує благодійні заходи, зокрема, культурно-мистецькі вечори «Гостини у діаспори» – проект, спрямований на збір коштів для придбання кровоспинного препарату Celox для українських воїнів в АТО.

Серед планів керівників музею – завдяки сучасним мультимедійним засобам дати можливість відвідувачам побачити й відчути важливість нашої

культури та історії. «В оновленому музеї, – ділиться планами директор О. Підсуха, – знайдеться куточок і для прослуховування українських платівок, виданих в різних країнах світу, і для перегляду численних фільмів про життя українців за кордоном, і для читання електронних та друкованих видань української діаспори, і для інтерактивної мапи розселення українців. Ну і, звісно, для історичних артефактів та мистецьких скарбів, які були створені українцями світу та повернулися додому» [24; 25].

Діяльність, яку провадить музей, актуальна й потрібна, адже дослідження внеску українців, часом уже народжених поза Україною, в історію світової культури, мистецтва, технологій, бізнесу безпосередньо сприяє формуванню позитивного іміджу України та загальноукраїнської національної ідеї [6].

Загалом оцінка стану та діяльності української діаспори в світі дає змогу стверджувати: закордонне українство може відстоювати інтереси країни походження як у політичній, так і в економічній, і в культурній сферах, сприяти формуванню політики на користь батьківщини, зумовлюючи укладання вигідних міжнародних угод та надання підтримки [10].

Тому для посилення позитивного впливу, який має світове українство на імідж України, першочерговими завданнями органів державної влади мають стати вдосконалення механізму об'єктивного та привабливого представлення України у світі, а також здійснення системної, скоординованої та оперативної підготовки і розповсюдження за межами України мультимедійними засобами інформації про Україну.

Залучення діаспори та її інформаційного, інтелектуального, культурного та фінансового потенціалу підвищує ефективність таких заходів, а політичний та суспільний вплив, якого в деяких державах набули представники української нації, виступає самостійним фактором формування позитивного іміджу України [2].

Київський політолог Віктор Каспрук, який досліджує українську діаспору, вважає вкрай потрібним налагодити координацію між Україною, її владою та організаціями українців за кордоном – адже останні фактично виконують роль інформаційно-культурного «війська», яке веде боротьбу не лише за Україну, а й проти російської пропаганди.

«Очевидно, що під час війни Україна не може розпорошувати державні кошти, яких і так недостатньо, можливо, й на потужні культурологічні заходи. Але координувати і, за можливості, допомагати українській діаспорі ми зобов'язані. А українці в Європі часто добровільно беруть на себе функції представників України за кордоном, організовуючи потужні суспільні та культурні акції на підтримку України», – зазначає В. Каспрук [15].

Враховуючи, що закордонне українство є реальністю, що існує багато років, Україна має докладати потрібних зусиль для допомоги у розв'язанні його

різноманітних потреб, використовувати (в позитивному розумінні цього слова) його здобутки та досвід, підтримувати народну культурну дипломатію та застосовувати її досвід у практичній діяльності фахових дипломатів [6].

Однозначно, партнерська співпраця української держави з діаспорою вкрай потрібна, адже вплив другої на формування іміджу нашої держави за кордоном неможливо переоцінити, оскільки вона є автентичним носієм української мови, культури, ментальності та світосприйняття, з яким мають змогу співіснувати громадяни країн еміграції українців [2].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Галів Олег. Єдиний надійний союзник України – діаспора, – Ірина Ключковська [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://dyvys.info/2018/04/03/yedynuj-nadijnyj-soyuznyk-ukrayiny-diaspora-iryna-klyuchkovska>.

2. Намонюк Ч. Роль діаспори у формуванні позитивного іміджу України [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/knu/article/viewFile/3579/3254>.

3. Українці за кордоном та українська влада: як разом працювати для України? [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://cedos.org.ua/uk/articles/ukraintsi-za-kordonom-ta-ukrainska-vlada-iak-razom-pratsiuvaty-dlia-ukrainy>.

4. Здановська В. Дослідження української діаспори: здобутки і перспективні вектори [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/node/3432>.

5. У Львові обговорили промоцію української мови в світі [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://www.gazetaukrainska.com/u-lvovi-obhovoryly-promotsiiu-ukrainskoi-movy-v-sviti/>.

6. Атаманенко А. Закордонне українство та Україна: проблеми та перспективи відносин [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://eprints.oa.edu.ua/5113/1/3.pdf>.

7. Кабмін оприлюднив програму співпраці із закордонними українцями до 2020 року [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2459617-kabmin-opriludniv-programu-spiivpraci-iz-zakordonnimi-ukraincami-do-2020-roku.html>.

8. Ігор Жданов: Важливо, щоб молодь діаспори відчувала ті проблеми, які хвилюють українців [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://dsmsu.gov.ua/index/en/material/39700>.

9. Форум української молоді діаспори у Києві завершився встановленням рекорду України [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2529690-forum-ukrainskoi-molodi-diaspori-u-kiyevi-zaversivsa-vstanovlennam-rekordu-ukraini.html>.

10. Коляда О., Райчева А. Українська діаспора як чинник поглиблення зовнішньоекономічних відносин країни // Економіка і суспільство. – 2018. –

Випуск 15 [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: http://economyandsociety.in.ua/journal/15_ukr/6.pdf.

11. Матвійчук Я., Голубчик К. Американський музикант знайшов у собі українське коріння, дякуючи лекції про Голодомор [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://ukrainian.voanews.com/a/amerykanskyi-muzykant-rozpoznav-s-sobi-ukrayinske-korinnia/4683558.html>.

12. Голіната А. Як українець із канадської діаспори відкриває мандрівникам справжню Україну [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://ukrainian.voanews.com/a/kanadets-ukrainsko-ho-pokhod-zhennia-turystychna-firma-tury-v-ukrainu/4372567.html>.

13. Леонова Н., Савчук Д. Як українці в Філадельфії вже понад століття зберігають українські традиції та мову [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://ukrainian.voanews.com/a/ukrayinsti-filadelfii-ponad-stolittia-zberigayut-mobu-ta-tradytsii/4760740.html>.

14. Білецький В. Українська діаспора сьогодні: перспективи і реалії співпраці з Україною [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=11121.

15. Костюк Б. «Українці в Європі часто добровільно беруть на себе функції представників України за кордоном» – політолог [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28838548.html>.

16. Поліщук Т. Культурно-інформаційний центр чи Український інститут? // День. – 2018. – 25 січ. [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/den-ukrayiny/kulturno-informaciynyyu-centr-chy-ukrayinskyu-institut>.

17. ЧНУ налагоджує співпрацю з українською діаспорою у Франції [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://www.cdu.edu.ua/news/4935-chnu-nalahodzhuie-spivpratsiu-z-ukrainskoiu-diasporoiu-u-frantsii.html>.

18. Фонд Української бібліотеки в Аргентині збагатився сучасною літературою з Батьківщини [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2604902-fond-ukrainsko-i-biblioteki-v-argentini-zbagativsa-sucasnou-literaturou-z-batkivsini.html>.

19. У бібліотеці Лісабона з'явилися книги українською мовою [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2603362-u-biblioteci-lisabona-zavilisa-knigi-ukrainskou-movou.html>.

20. Козак І. Українська бібліотека у Флоренції [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/ukrayinsjka-biblioteka-u-florenciyi/>.

21. Коник В. У Таллінні вшановували Соломію Крушельницьку [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=62904>.

22. Трегуб Г. Наталя Пасічник: «Україна – це не лише фолк» // Тиждень. – 2017. – 23 лист. [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://tyzhden.ua/Culture/204402>.

23. Куцай Т. Як нам залучити потенціал українців за кордоном [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://slovopys.kubg.edu.ua/iak-nam-zaluchyty-potentsial-ukraintsiv-za-kordonom/>.

24. Івер І. Оксана Підсуха, директор Музею української діаспори: «Наша пошукова робота інколи нагадує детектив» [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2357382-oksana-pidsuha-direktor-muzeu-ukrainskoi-diaspori.html>.

25. Лебедева К. Музей української діаспори: польоти уві сні та наяву [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://chernozem.info/journal/muzey-ukrayinskoji-diaspori-poloti-uvi-sni-ta-nayavu/>.

Матеріал підготувала

М. Б. Лелик,
головний бібліограф відділу наукового
аналізу та узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування *І. Г. Піленко*

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 0,93. Б/т. Зам. 14. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12